

Underbilag 3.**Omkring barnelovene av 1915.*)**

Av

byråchef *G. Wiesener.*

For litt over ti år siden blev der vedtatt noen lover som vakte den heftigste diskusjon, både i Stortinget og enda mere utenfor. Det var de såkalte „Castbergske“ barnelover, hvorav den viktigste var loven om barn utenfor ekteskap. Jeg skal i aftentale „omkring“ disse lover. D. v. s.: Jeg kommer ikke til å gjøre rede for lovenes innhold; det tør jeg forutsette er kjent, i det vesentlige da. Jeg skal tale „omkring“ i den forstand, at jeg først gir en oversikt over rettstilstanden før disse lover, og derpå søker å belyse, hvorledes de har virket.

Jeg begynner med lovgivningen om barn utenfor ekteskap og tar utgangspunkt i Christian V's Norske Lov av 1687. Den la underholdningsplikten helt på moren og gav barnet arverett etter henne. — Faren derimot gikk helt fri: overfor ham var der hverken tale om underholdningsplikt eller arverett.

Der har stått strid, om denne rettstilstand skyldtes hensynet til ekteskapet, eller om den var et utslag av den såkalte „mannfolkemoral“.

Efter min opfatning var begge deler tilfelle. Det prinsipielle utgangspunkt var visselig hensynet til *ekteskapet*. Det gjaldt å verne om denne institusjon, ikke minst for kvinnenes og barnenes egen skyld. Derfor — mente man — måtte kjønnsforbindelser utenfor ekteskap bedømmes meget strengt, både i opinionen og lovgivningen.

Hadde man nu gjennomført hensynet til ekteskapet helt ut, skulde det ha ført til, at man straffet utenekteskapelige kjønnsforbindelser og drepte barnene. Samfundet tok den første konsekvens, men ikke den annen. Der blev satt straff for „leiermål“; men drepe barnene, det vek man dog tilbake for.

Barnet fikk altså lov til å leve, men da måtte man jo også pålegge en eller annen å sørge for det. Og på dette punkt var det „mannfolkemoralen“ (eller „dobbelmoralen“) satte inn: all skam og all byrde blev lagt på moren; faren gikk helt fri.

Der er vel ikke noen del av livet, hvor kvinnen mere trenger til støtte, enn når hun oppfyller sin naturlige bestemmelse — den å være mor. Men der er heller ikke noe livsforhold, hvor mannen mere skammelig har sveket sine naturlige plikter enn nettopp her. Dekket av opinionen og lovgivningen kunde *han* trekke sig frelst og fri ut av affæren. *Hun* derimot blev trykket ned blandt samfundets utskudd og ofte drevet til å handle imot sitt dypeste instinkt; istedenfor å ofre sitt liv for barnet, blev hun av skam, frykt og nød drevet til å drepe eller utsette det.

Det var strenge straffer, som da ventet henne. „Lettferdige kvinnfolk, som deres foster ombringe skulle miste deres hals og deres hoved settes på en stage“, sa Christian V's Norske Lov. Det var Knut Hamsuns bekjente „*Heng dem!*“ som da blev bragt i anvendelse.

Det viste sig imidlertid, at strenge straffer dudde ingenting. Uekte barn kom til verden og blev drept eller utsatt akkurat som før. Man skjønnte da, at barnemord ikke kunde forebygges bare ved straff, og omkring 1750 skjedde der så et omslag i lovgivningen: Moren fikk rett til et beskjedent bidrag av faren, inntil barnet var 10 år gammelt.

*) Foredrag holdt i Norsk Forening for Socialt Arbeide den 29. okt. 1925.